Poštnina plačana v gotovini LETO LX V Ljubljani, v torek 28. junija 1932 Štev. 146 a Cena 1 Din

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEC

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate; Sarajevo štv. 7563, Zagreb štv. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen pondeljka in dneva po prazniku

Spomin in opomin

Prav je, če se narod spominja žrtev, ki jih je doprinašal za svojo svobodo. To ga podžiga k nadaljnjim žrtvam v borbi za obstoj in kulturni napredek ter ohranja njegovo fizično in moralno zdravje. Narodna zavest je neprecenljiva vrednota, zakaj vsako prizadevanje človeka, naj se tiče etične poglobitve, umetniškega ustvarjanja ali socialne preuredbe družbe, se mora opirati na naravne osobine naroda, se mora graditi na njegovem rodnem bitju in mora iz njega črpati svoje sile.

Malo je narodov v Evropi, ki bi bili za svoj obstoj, za svojo obrambo in napredek toliko žrtvovali kakor južni Slovani. Dokler niso dosegli na tem kontinentu svojega prostora na solncu, so morali prestati preizkušnjo tisočletne nepretrgane borbe in trpljenja za najenostavnejše pogoje dostojnega življenja v svobodi. Dočim je večina evropskih narodov na tleh krščanske kulture in političnih tradicij vsedržavnega Rima kmalu zaživela neodvisno državno življenje, so južni Slovani po sili usodnih faktorjev, med katerimi je pač njihova nesloga, skrajna trma in nepomirljivost med posameznimi rodovi in strankami igrala največjo vlogo, kmalu podlegli tujim vplivom in gospodstvu, eni več, drugi manj. Medtem ko so Slovenci, rod, ki se je razprostiral od Čehov na severu do furlanske ravani na jugu pa od Tirolov na zapadu globoko v panonsko dolino na iztoku, imeli vzdržati pritisk mogočnega nemškega naroda, ki je nastopal kot dedič državne oblasti starega Rima, so Hrvati, Srbi in Bolgari bili izpostavljeni vplivom Bizanca in so končno po dobi domačih dinastij, ki so narod privedle do razmeroma velike slave in kulturnega sijaja, morali prestati ali dolgotrajne poplave ali popolno suženjstvo pod tiranijo brezkulturnih Azijatov iz Turčije, ki so morili, ropali in požigali tudi po naših krajih. Usoda Slovencev in deloma tudi Hrvatov je bila od usode Srbov in Bolgarov različna le v toliko, da so se slednji morali večinoma braniti na junaškem mejdanu s puško in handžarjem proti neprijatelju, ki je poznal le surovo silo, brezprimerno lokavost in podkupovanje izdajic z zlatom, dočim je nas na eni strani stiskalo grajsko plemstvo po tlačanstvu, onemogočujoč nam svobodni gospodarski razmah, na drugi pa nas je nemško vladstvo skušalo s sistematičnno na to usmerjeno birokratično upravo odtujiti narodnemu jeziku in negi naše rodne kulture. Južni bratje so kot valobran v nesmrtnem junaštvu odbijali od naših poljan naval barbarske poplave, mi smo z vztrajnostjo tihega a učinkovitega notranjega odpora branili germanstvu pot na jug. Za to smo doprinesli ogromne žrtve, slovenski rod se je skrčil na poldrug milijon duš, pomadjarjena je Panonija, ponemčen Korotan, pod takozvanimi nasledniki rimske kulture ječi in se zvija pol milijona naših sorojakov v Primorju, ki so jih morali Jugoslovani žrtvovati Evropi za svoje osvobojenje in zedinjenje. V Carigrad so bili gnani nešteti naši otroci, naša kri je rdečila taborska obzidja, naši možje so zdihovali pod jarmom grajščakov in valpetov, Matija Gubec je bil kronan z žarečo krono, da doseže pravico slovenskega rodu do svojega majhnega koščka zemlje, koliko krivic nam je prizadela uprava in justica oholih gospodarjev nemške krvi! In niso še utihnili odmevi strelov na Bazovici, kjer so štirje mučeniki morali dati življenje za posvedočbo naše pravice na zemljo, kjer smo se rodili.

Toda naše trpljenje ni bilo brez sadov, naš odpor je bil kovačnica, v kateri so se izkovali značaji, prosvetitelji naroda, njegovi učeniki in voditelji v boljšo bodočnost. Dočim so očetje umirali po daljnih tujih zemljah kot najemniki za tuje koristi, dočim so bratje na rodni zemlji tlačanili za tujo aristokracijo, so drugi vadili svojega duha in se izomikovali ob bogastvu tujega naroda na eni in iz lastnih religioznih in moralnih sil, iz svojske rodne srčne kulture, po izročilih slovenske matere in slovenskega svečenika in učitelja, dokler nismo doživeli svojega narodnega preporoda, svoje kulturne renesanse iz preprostega pismenstva Primoža Trubarja do slovstva Prešerna in Cankarja. Vse to po lastnem delu in trudu in po lastni pobudi, iz virov naše narodne duše, ki niso usahnili, dasi smo kot neznaten otočič bili obdani od tujega morja, dasi smo bili prav v središču snovanja in vplivov dveh starih kultur, ki sta nas obogatili, nista nas pa mogli pogoltniti, razosebiti in raznarodiii. Kdor to pomisli, mora priznati, da je sila naše narodne odpornosti delala čudeže.

Tega se spominjamo na Vidov dan, kakor se spominjamo slavnih borb naših bratov za križ sveti in svobodo zlato, za krščansko kulturo in državno neodvisnost. Obenem pa se na ta dan dvigajo naše molitve in želje k nebu, da bi jugoslovanski rodovi znali svojo svobodo ohraniti in braniti, svoj napredek zasigurati in se dvigati višje in višje po medsebojni slogi, po bratskem sporazumu in vzajemnosti s širokogrudno strpnostjo, ki je največja odlika kulturnih narodov in največja garancija za kulturno sožitje.

Zagreb, 27. junija. ž. Danes je izšel v Zagrebu nov tednik z imenom »Slovenec«. V uvodnih besedah se utemeljuje potreba lista s tem, da prebiva v Zagrebu okrog 30.000 Slovencev, kateri morajo na vsak način dobiti slovenski list.

Kdo bo zmagal: teror ali red?

Nevarnost diktature v Nemčiji - Hitler hoče sebi podrediti vlado - Bavarska bo branila svojo avtonomijo do skrajnega

Berlin, 27. jun. Notranja politična napetost v Nemčiji se je zadnje dni tako poostrila, da so mnogi računali z možnostjo proglasitve obsednega stanja ali vsaj absolutne diktature.

V nedeljo je prišlo po nekaterih krajih zopet do krvavih spopadov med narodnimi socialisti in komunisti. Skrajne stranke, hitlerjevci in komunisti skušajo posebno izrabiti spor, ki je nastal med osrednjo vlado in med južnimi državami, Bavarsko, Badensko in Würtemberško radi zopetnega dovoljenja nošnje uniform ter zborovanj in obhodov na prostem. Bavarski ministrski predsednik dr. Held je na zadnji seji deželnega zbora izjavil, da bavarska vlada nikakor ne more ugoditi zahtevi berlinske vlade, da tudi ona prekliče prepoved nošnje uniform. **Ne pred svojo vestjo, ne pred zgodovino ne morejo Bavarci sprejeti odgovornosti in se odpovedati avtonomiji.** V tem smislu je tudi bavarska vlada že odgovorila osrednji vladi. Deželni zbor je odobril postopanje vlade s 74 glasovi (bavarske ljudske stranke, kmetske zveze in socialnih demokratov), medtem ko je bilo 54 poslancev hitlerjevcev in nemških nacionalcev odsotno.

Protiberlinsko fronto vodi Bavarska. Kako je položaj napet, je razvidno tudi iz govora, ki ga je imel načelnik bavarske ljudske stranke Scheffer na sestanku zaupnikov. **Hudo je napadel Papenovo vlado in Hitlerja ter dejal, da brškone ni daleč dan, ko bo morala Bavarska apelirati na svoje mlade sinove. Mogoče je, da bo vsak hip razglašeno v Bavarski izjemno stanje. Bavarska vlada mora vzdržati v boju proti Papenu, ker se bori za državo, za pravico in svobodo.**

Kancler Papen se je vrnil v Berlin v prvi vrsti zato, da poroča o pogajanjih s Francijo v Lozani; na dnevnem redu je sedaj vprašanje kakšne kompenzacije bi Nemčija lahko dala Franciji glede nemško-francoskega sodelovanja v Srednji Evropi v zameno za francoske koncesije v reparacijskem vprašanju. Toda nič manj važni ne bodo sklepi nemške vlade v zvezi z notranjo napetostjo. **Splošno pričakujejo, da bo vlada jutri izdala napovedani zasilni naredbi, katerih vsebina še ni točno znana. Hitlerjevci zahtevajo, da osrednja vlada prisili vse deželne vlade, da izvedejo njeno zasilno naredbo, s katero so bile njegove udarne čete zopet dovoljene. Hitler zahteva še več. Osrednja vlada naj si kratkomalo s posebno naredbo podredi vso policijo, ki je zdaj podrejena deželnim vladam.** S to zahtevo bi hitlerjevci radi uklonili Bavarsko in tudi Prusko, kjer socialist Severing kot notranji minister s policijo še vedno preganja narodne socialiste.

Ako bo hotela berlinska vlada vsiliti svojo naredbo glede dovoljenja Hitlerjevih udarnih čet posameznim deželam in si osvojiti policijo, potem bo brezdvomno prišlo do odprtega boja med deželami in Berlinom. Po pravici piše »Frankfurter Zeitung«, da se Papenova vlada igra z ognjem. Socialistične delavske organizacije se še komaj pokorijo svojemu vodstvu, ki jim je zaukazalo, naj ohranijo mir. Ako se bo notranjepolitični položaj razvijal v dosedanjem pravcu in ako bodo skušali hitlerjevci s silo priti na vlado, tedaj pojdejo brezdvomno tudi socialisti na ulico. To bi bil začetek prave državljanske vojne.

Bavarska je zmagala!

Hitler se je ustrašil posledic

Berlin, 27. junija. ž. **Težak boj med državno vlado in južnonemškimi deželami, pred vsem z Bavarsko, je bil kakor vse kaže, odstranjen na seji vlade, kateri je predsedoval nemški državni kancler von Papen, ki se je zaradi težkega političnega položaja v nedeljo vrnil . Berlin. Sklenjeno je namreč, da bosta jutri, v torek objavljeni dve nujni naredbi, s katerima bo regulirano vprašanje nošenja krojev raznih strankarskih vojnih organizacij in se iz poluradnih krogov naglaša, da bo nošenje krojev dovoljeno z gotovimi izjemami. Demantirajo se nadalje vesti o vojnih pripravah. Hitler je bil včeraj v Berlinu, kjer se je sestal z vojnim ministrom Schleicherjem. Verjetno je, da je Schleicher pri tem sestanku svetoval Hitlerju, da odstopi od nameravanega pohoda narodnosocialističnih formacij na Monakovo, na kar je Hitler pristal in brzojavno preklical pohod. Radi tega je bilo sinoči v Monakovem popolnoma mirno.** Nasprotno pa je po vsej ostali Nemčiji prišlo do krvavih spopadov med narodnimi socialisti in socialnodemokratičnimi »Reichsbannerji«. **V spopadih sta bila ubita en narodni socialist in član Reichsbannerja, trije so smrtnonevarno ranjeni, težko ranjenih je 30, število lažje ranjenih pa se ni moglo kontrolirati.**

Državna vlada je sklenila, da z ozirom na zunanjepolitične razloge napram nemškim deželam nekoliko popusti, brez dvoma pa se je za ta korak odločila vsled tega, ker so Bavarska, Badenska in Wirtemberška vlada sklenile, da skupno branijo narodne pravice. Nujna naredba, ki bo izšla jutri, dopušča v glavnem nošenje krojev strankarskih vojnih organizacij po vsej državi, vendar pa so policijske oblasti pooblaščene, da smejo odrediti prepoved krojev, če dokažejo, da bi bil zaradi tega ogrožen mir in red. Seveda bodo te policijske prepovedi veljale le kratek čas. **Po drugi nujni naredbi so dopuščene manifestacije po vsej državi, toda po pogojem, da se jih preje prijavi policijskim oblastem in da jih slednje tudi odobrijo.** Razen tega imajo policijske oblasti pravico, da zahtevajo od prirediteljev brezpogojno garancijo, da se bodo manifestacije vršile v miru. Državna vlada upa, da bodo dežele s tema dvema nujnima naredbama zadovoljne.

Zaenkrat se je pokazalo, da je Schleicher močnejši od Hitlerja, ki si utegne opeči prste, ako bi hotel posnemati Mussolinija.

Bavarska proglasi monarhijo, ako Prusija ne bo dala miru

London, 27. junija. tg. Berlinski dopisnik »Daily Expressa«, ki stoji blizu nemškim narodnim socialistom, je zadnje dni potoval z avtomobilom po Bavarskem in trdi, **da stoji Bavarska pred izklicanjem monarhije.** Trdi dalje, da mu je rekel voditelj bavarske kmečke zveze dr. Hein, da proklamacijo bivšega bavarskega prestolonaslednika **Ruprehta za kralja** ne odobrava samo ogromna večina bavarskega ljudstva, temveč tudi krogi bavarske vlade. **Nevarnost vojaškega obračuna med Bavarsko in Prusijo je izredno akutna.** Dočim bavarska vlada kaže na zunaj samo pasivni odpor, se tajno vršijo vse priprave za ustanovitev neodvisne bavarske armade. Dr. Hein je baje rekel, da je republikanska ustava mrtva in da čakajo samo še na uro oficielnega pogreba.

München, 27. junija. tg. **Z merodajne strani bavarske ljudske stranke se smatrajo za obsoletno nevzdržne vse vesti, ki se širijo od strani desničarskih radikalov, da bi Bavarska bila pred oklicanjem monarhije, dasi je monarhistična misel na deželi z e l o simpatična in jo je znani voditelj kmetov dr. Hein tudi naglašal v svojih govorih. V zvezi s tem se navaja tudi potovanje bivšega prestolonaslednika Ruprehta po dolnji Frankovski. Na neki svečanosti je imel prestolonaslednik govor, v katerem je navajal, da mora Bavarska odklanjati stremljenje, da bi se država centralizirala po zapadnih vzorcih na francoski način.**

Bolgarsko-nemška pogodba

Velik vspeh nemške politike na Balkanu

Belgrad, 27. jun. l. Sinoči je bila podpisana v Sofiji bolgarsko-nemška pogodba, obenem s pogodbo o plovbi. Pogajanja so se pričela že koncem lanskega leta. Vodil jih je od nemške strani kmetijski načelnik Setzel, od bolgarske pa načelnik v trgovinskem ministrstvu Girginov. Nova nemška pogodba, ki urejuje za dobo enega leta odnose med obema državama, predstavlja nadaljevanje nemške trgovinske politike na Balkanu ter je vsebinsko podobna pogodbi, ki je bila lani podpisana med Nemčijo in Romunijo. **Bolgarija se obveže, da bo v okviru načel o največji ugodnosti favorizirala nemške industrijske izdelke, medtem ko se Nemčija obveže, da bo v okviru istih načel dala prednost bolgarskim agrarnim pridelkom. Novo v tej pogodbi je, da je odprla vrata preferenčni politiki,** kajti pogodba izjemno dovoljuje, da se Nemčija obveže uvoziti pod posebnimi ugodnostmi bolgarske poljedelske pridelke, ako bo to mednarodni položaj dopuščal. S tem je namignjeno na protest argentinske in kanadske vlade proti poskusu, da bi se s preferenčno klavzulo v trgovinskih pogodbah zapostavljalo argentinsko in kanadsko žito. Nemčija je radi tega z obema državama stopila v posebna pogajanja in ni dvoma, da bo dobila njihov pristanek vsaj, kar se tiče količnika žitnega nakupa v Nemčiji in Bolgariji, ki ne predstavlja za ameriško žito nikake nevarnosti in škodljive konkurence. Kakor hitro bosta imenovani državi pristali na nemške želje, potem bo Bolgarija prodajala svoje pridelke v Nemčiji s preferenčnimi ugodnostmi.

Poleg te že same na sebi velike ugodnosti pa je predsednik ministrskega sveta Mušanov v svojem včerajšnjem govoru podčrtal še vprašanja ugodnosti: »Izgledalo je«, je dejal, »da hočejo našo državo izriniti iz gospodarskega sistema Srednje Evrope. Francoski načrt o organizaciji Podonavja trdovratno molči tako o Nemčiji kakor o Bolgariji. Ta poskus, da se naša država izrine iz gospodarskega sestava, kamor po svoji obliki in po svoji gospodarski obeleženosti brez dvoma spada v toliki meri kot druge agrarne države, se zdaj ne bo več mogel posrečiti, **kajti z novo pogodbo je Bolgarija prenehala biti osamljena. V vprašanju Podonavja smo odslej zavezniki** in če bi se nekaterim državnikom še zljubilo, da vsiljujejo svoj podonavski blok petih držav, potem bi mi lahko odgovorili s protinačrtom, ki bo vodil račune o Nemčiji in Bolgariji. V bolgarskih vladnih krogih vlada veliko veselje zaradi sklenitve te pogodbe, **ki predstavlja v očeh Bolgarov znaten uspeh v zunanji politiki. Istotako pa si lahko čestita nemška diplomacija k uspehu, kajti z novo pogodbo je prodrla še globlje proti Vzhodu** in tam osvojila postojanke, ki so za razvoj njenega gospodarstva velikega pomena.

Razrešeni komisarji

Belgrad, 27. junija. AA. Minister za socialno politiko in narodno zdravje je na predlog zainteresiranih delodajalskih in delavskih organizacij razrešil postavljene komisarje okrožnih uradov za zavarovanje delavcev. Na njih mesta je imenoval začasne redne člane in njihove namestnike. Razrešeni so dosedanji komisarji v Banja Luki, Somboru, Dubrovniku, Osijeku, Ljubljani (g. Ivan T a v č a r, tajnik delavske zbornice v Ljubljani), Splitu, Tuzli in Sarajevu.

Belgrad, 27. jun. AA. Zaradi ugotovljene potrebe in na podlagi čl. 202 zakona o zavarovanju delavcev je minister za soc. politiko in narodno zdravje na predlog zainteresiranih delodajalcev in delavskih organizacij razrešil imenovanega komisarja Trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani g. dr. Ivana P l e s s a, tajnika zbornice za TOI v Ljubljani. V Trgovskem bolniškem in podpornem društvu v Ljubljani so na mesto komisarja z odlokom ministra za soc. politiko in nar. zdravje postavljeni začasni redni člani in njihovi namestniki.

Odlikovanja

Belgrad, 27. junija. AA. Z ukazom Nj. Vel. kralja in na predlog finančnega ministra je odlikovan z redom jugoslovanske krone 5. stopnje Toma **Manič**, glavni carinski skladiščnik v pokoju.

Carinska vest

Belgrad, 27. junija. AA. Ministrski svet je na podlagi čl. 15 zakonskega predloga o splošni carinski tarifi in na predlog finančnega ministra odredil, da se ukine uvozna carina na očiščeno žveplo in žvepleni cvet iz tar. št. 197 točka 2 uvozne tarife zakonskega predloga o splošni carinski tarifi. Oproščenje bo veljalo eno leto od dneva, ko se razglasi ta odlok v »Službenih novinah«.

Šahovski turnir

Praga, 27. junija. tg. Danes so se v Sliaču odigrale vis— partije. Walter je prazil Spielmanna, Flohr Opočenskega, dr. Vidmar Engla in Treubal Maya.

Stanje v predzadnjem kolu: Flohr in dr. Vidmar 8 in pol, Maroczy in Pirc 8, Spielmann 7 in pol, Canal 7, Bogoljubov 6 in pol, Treybal 6, Pokorni 5 in pol, Walter 5, Opočenski 4 in pol, Rohaček 3 in pol, May 3, Egel 2 in pol. Jutri se bo igralo zadnje kolo.

Znižanje diskonta na Madjarskem

Budimpešta, 27. junija. tg. Madjarska narodna banka je znižala danes obrestno mero od 6 na 5 odstotkov, in sicer v prvi vrsti radi nujne želje kmetskega prebivalstva.

Nevihte

Sofija, 27. junija. AA. Včeraj so na več krajih v Bolgariji divjale nevihte in napravile veliko škodo.

Za rekonstrukcijo Evrope

Pariz, 27. junija. AA. Predsednik vlade Herriot se je snoči ob 22.15 vrnil v Lausanne. Pred odhodom vlaka je Herriot izjavil nekemu madjarskemu novinarju, ki ga je vprašal o stališču Francije na lausannski konferenci: **Francoski program predvideva načrt za rekonstrukcijo vse Evrope in mi stremimo za tem, da ta načrt izvedemo.**

Lausanne, 27. junija. AA. Semkaj je prispel predsednik francoske vlade in se davi sestal z nemškim kanclerjem Papnom.

Pariz, 27. jun. ž. Tajnik radikalne stranke in narodni poslanec Pfeifer, ki se je v svrho studija mudil v Nemčiji, je napisal v današnji »Republique« daljši članek, v katerem pravi drugim, da stoji Francija pred dilemo: Ali vzeti v roke iniciativo za ponovno politično in gospodarsko ureditev Evrope, kot sta to začela že Briand in Herriot, ali pa bo Evropa prisiljena da se vrne k usodepolni politiki predvojnih alijanc, ki v Evropi vedno cvete. Radikali so prepričani, da bo uspela mirna obnovitev Evrope, verujejo tudi v francosko-nemško zbližanje v okviru Zveze narodov. Zato bi bilo želeti, da francoski desničarski krogi prenehajo s svojim sovraštvom napram vsaki nemški vladi.

Avstriji se pomaga

Lausanne, 27. junija. AA. Francoska vlada je na predlog predsednika Herriota sprejela načelo o sodelovanju Francije pri emisiji mednarodnega posojila za pomoč Avstriji. Ta seja francoske vlade je bila v soboto.

Opozarjajo na to, da ne gre za neposredno posojilo države državi.

Mešani odbor Društva narodov bo določil končne modalitete in razna politična načela, **tako načelo proti združitvi Avstrije z Nemčijo in o finančnem nadzorstvu nad Avstrijo.**

V tem trenutku pronica na lausannski konferenci misel gospodarske in finančne obnove Evrope. Francija je v tem oziru naziranja, da ne kaže prezreti splošnih interesov, ki bi bili s polomom dunajskega denarnega tržišča pokopani. **Tak polom bi utegnil imeti dalekosežne posledice za** Nemčijo in za vse druge države Evrope.

Francosko-italijanski odnošaji

Lausanne, 27. junija. tg. Herriot je imel danes dopoldne daljši razgovor z Grandijem. Razgovarjala sta se o točkah italijanske spomenice. Na italijanski strani se polaga posebna važnost na to, da je Grandi povedal francoskemu ministrskemu predsedniku, da smatra italijanska vlada vprašanje reparacij in dolgov v najožji zvezi z razorožitvenim vprašanjem in da pomeni ta za italijansko vlado konferenci v Lausanni in Ženevi eno samo konferenco.

Rim, 27. junija. tg. V poročilih iz Lausanne o razgovoru Grandija s Herriotom se naglaša velika prisrčnost razgovora, ki je trajal približno eno uro. Grandi in Herriot nista govorila samo o zadnji italijanski spomenici, temveč sta zelo obširno razpravljala tudi v onih vprašanjih, ki jih direktno interesirajo obe državi. Odnošaji med Francijo in Italijo so bili v zadnjem času močno obremenjeni tudi zaradi zadnjega procesa pri izjemnem sodišču za varstvo države. Iz tona italijanskih poročil o razgovoru med obema državnikoma se dobiva vtis, da je napetost popustila, dasi se svari tudi pred tem, da bi rezultat razgovora ocenjeval preoptimistično.

Zopetne seje

Lausanne, 27. junija. tg. Popoldanska seja nemške in francoske delegacije je trajala več kot tri ure in je bila končana šele okoli 8 zvečer. O seji je bil izdan komunike, ki pravi: nemški državni finančni minister grof Schwerin-Krosigk je pojasnjeval razloge, ki govorijo po njegovem mnenju v korist črtanja reparacij, in prve odredbe, ki jih smatra za potrebne za obnovo Evrope. Državni kancler von Papen je s splošnega vidika komentiral in spopolnil navedbe finančnega ministra. Francoski ministrski predsednik Herriot je v imenu Francije navedel one pridržke, katere je smatral za potrebne. Razovor se bo nadaljeval v sredo dopoldne ob 10.

Jutri dopoldne bo skupni razgovor voditeljev nemške in francoske delegacije s predsednikom konference MacDonaldom

Izjava predsednika Društva jugoslov. profesorjev

Belgrad, 27. junija. l. Nocojšnja »Pravda« objavlja razgovor svojega dopisnika s predsednikom glavnega odbora društva jugoslov. profesorjev. Iz tega zanimivega razgovora povzemamo sledeče:

»Naše društvo, ki šteje okrog 3100 članov, je pričel g. predsednik Nedeljko Divac in predstavlja organizacijo, ki se jo mora radi njene kompaktnosti vsekakor upoštevati. Edinost v splošnih kulturnih vprašanjih je napravila iz društva jugoslov. profesorjev zelo močan organizem. V poročilu, katerega bomo prečitali na našem kongresu 6. in 7. julija, bomo poleg drugih zadev, navedli tudi, kaj se je storilo v pogledu graditve doma Društva Jugoslov. prof. v Belgradu. Zaenkrat nam je belgrajska občina odstopila lepo zemljišče pri starem pokopališču. Jugoslov. prof. društvo se je na svojih dosedanjih kongresih stalno bavilo z vprašanjem izenačenja šolske terminologije in nomenklature za vse državno ozemlje. Tudi v tem vprašanju bomo razmotrivali na našem kongresu in pričakujemo, da prodremo s svojimi zahtevami na merodajnih mestih. Glede sodelovanja jugoslov. prof. društva z inozemskimi društvi smo storili, kar je bilo v naših močeh. Tako smo se od 18. do 23. julija lani udeležili 14. mednarodnega kongresa v Londonu.

Najvažnejše in najdelikatnejše vprašanje, ki bo na dnevnem redu bodočega kongresa, je vsekakor vprašanje redukcije šol, kar ima za posledico neizbežno redukcijo profesorjev. Mi smo doživeli prvo redukcijo šol v juliju 1929, ki je zadela preko 40 srednjih šol. Zdaj je prišla druga redukcija, ki zadene zopet okrog 40 srednjih šol. To pomeni, da je bilo tekom treh let reduciranih preko 80 šol in to v državi, v kateri je nekaj nad 200 srednjih šol, če vračunamo tudi učiteljišča. Z drugimi besedami povedano, se je v naši državi tekom treh let nevšteviši učiteljišč reducirala skoro polovica srednjih šol. Glavni odbor jugoslov. prof. društva je bil mnenja, da niti do sedaj nismo imeli dovolj srednjih šol in glavnemu odboru je uspelo, v svojih izvajanjih dokazati, da imamo mi manj srednjih šol kakor katerakoli izmed evropskih držav, ako izvzamemo Španijo in Portugalsko. Toda ti dve državi imata tudi največje število analfabetov. Španija ima skupaj 65 srednjih šol na 23 milijonov prebivalcev ter ima vsled tega 45.5% analfabetov. Portugalska ima 37 srednjih šol na 6 milijonov prebivalcev in znaša analfabetizem 55%. Zanimivo je podčrtati dejstvo, da ima mala Estonska, ki je nastala šele po vojni, relativno 5.5 krat več srednjih šol kakor mi. Zato pa znaša analfabetizem samo še 1%. Anglija ima relativno štirikrat toliko srednjih šol in isto lahko rečemo tudi o ostalih evropskih državah. Ta redukcija bo imela za posledico, da bomo v vrsti onih držav, ki imajo najmanjše število srednjih šol.

Vprašanje nemške križarke

Rim, 27. jun. ž. »Giornale d'Italia« prinaša vest iz Lausanne, da se vršijo pogajanja z nemško delegacijo, da Nemčija ustavi graditev križarke »Deutschland«. V slučaju, če bi Nemčija na to pristala, bi ustavila tudi Francija graditev križarke »Dunquerquer«. Tudi Italija ne bi pričela graditi v tem slučaju projektirane križarke »Vittorio Veneto«. Poudariti je treba, da je že v aprilu mesecu britanski tisk pisal, da naj bi Nemčija prekinila graditev križarke »Deutschland«, ki predstavlja popolnoma nov tip vojne ladje, ki je po moči enaka križarkam z 10.000 tonami. Po svoji kapaciteti pa ima ta križarka vse prednosti linijske ladje. Ustavitev del na tej križarki, ki je bila že preteklo leto spuščena v morje, ni pa bila še opremljena in oborožena, bi zelo pospešilo sporazum, ki ga ni bilo mogoče do sedaj doseči med Francijo, Veliko Britanijo in Italijo. Nemčija si najbrže ne bo upala odbiti tega predloga, ker stalno zatrjuje, da ji trenutno ni mogoče plačevati reparacij, radi gospodarskih razmer, v katerih se nahaja, vsled česar tudi ne bi mogla opravičiti graditve omenjene vojne ladje, kakor tudi nadaljnjih dveh velikih križark, ki jih ima že v načrtu.

Samoumor dveh bankirjev

Berlin, 27. junija. tg. V Berlinu sta izvršila samoumor dva bančnika, ki sta bila dobro znana v borznih krogih. V nekem razkošnem hotelu Unter den Linden se je ustrelil bankir Robert Landberg, ki je živel ločen od svoje žene. Do pred par leti je bil član ugledne berlinske privatne banke. Drugi samoumor pa je izvršil J. Baer, bivši kasnik berlinske banke Schlesinger, Trier et Comp. Pred par dnevi je zavžil večjo količino veronala in je umrl na zastrupljenju.

Smrtna nesreča

Kostanjevica, 25. junija.

Kakor že znano iz vabil za proslavo blagoslovitve nove zastave meščanske garde v Kostanjevici, se je danes vršila blagoslovitev točno po programu. Slovesnosti se je udeležilo ob predstavništvu političnih in vojaških oblastev precejšnje število tujcev in raznih društev. Vreme je bilo kaj ugodno in marsikaterega je pripeljalo, da si ob tej priliki ogleda lep otoček mesteca Kostanjevice. Lep je bil prizor blagoslovitve, posebno ko so delali častni špalir razen kostanjeviške meščanske garde še gasilci in društva v bujnih uniformah »Zrinjskega« in »Jelačića« iz Zagreba. Marsikatera dobra in vzpodbudna beseda je padla pred in po blagoslovu zastave. Govoril je najprej g. župan Gerlovič. Pozdravil je gaste in očrtal zgodovinski pomen meščanske garde kostanjeviške. Navduševal je moštvo, da obvaruje ta častni čin, za katerega so se morali boriti naši pradedje, ko so zmagoslavno odbijali ogrske in turške napade. Prav lepo je povedala tudi gospa kumica zastave Vilma Globočnikova. Rekla je: »Naj zastava služi kralju in domovini zvesto!« K besedi se je oglasil tudi g. general Popovič. Končal je svoje vzpodbudne patriotične besede s trikratnim vzklikom Nj. Vel. kralju, kar so vsi navzoči navdušeno povzeli.

Program je bil razdeljen na dva dela. Dopoldne sprejem gostov, sv. maša in blagoslovitev zastave, popoldne prosta zabava na vrtu gostilne Pacek. Ne bomo podrobno opisovali poteka teh veselih uric v prosti naravi pri kozarcu dobrega dolenjca in pri radostnem razpoloženju tujih gostov. Po veselju pride rada žalost. Tako je bilo tudi tu. Na vrtu je bila tudi prireditev strelianja v tarčo. Da pri takih prilikah nesrečen slučaj rad poseže vmes z nepredvideno tragiko, je stara izkušnja. Tako je bilo tudi tukaj. Gospodu Kajfežu, ki je uslužben pri tukajšnji občinski hranilnici, se je izprožila po nesreči puška in smrtno zadela 10-letnega Janeza Rožiča iz Kostanjevice. V par minutah je bil deček mrtev. Deček je sin tukajšnjega kovaškega mojstra in je bil zelo priden fant.

Karteli

V zadnjem času se je sicer tudi naša javnost in naše časopisje, posebno beograjsko, bavilo s temi zadevami v večjem obsegu in končno tudi naš najvišji tehnični strokovni forum, namreč Združenje jugoslovanskih inženjerjev in arhitektov na svojem letnem zborovanju v Skoplju. Iz vsega tega, kar je prišlo na ta način v javnost, smo dobili vpogled v marsikatero čudno in zanimivo ozadje delovanja naše industrije tekom zadnjih let.

Karteli zastopajo koristi izdelovalcev gotovih enakih, sorodnih ali pa medsebojpodobnih izdelkov glede na izdelovanje, razvoj cen in njene osnove. V tem okviru regulirajo karteli medsebojno obseg in pogoj produkcije, razdelitve in prodaje. Žalibog pa se to delovanje ne omejuje samo na regulacijo tržišča, temveč prehaja večkrat naravnost v diktaturo, ki se kaže v kartelih samih, seveda pa tudi na zunaj napram konsumentu. Na znotraj prihaja diktatura do izraza na ta način, da se skušajo gospodarsko in tehnično močnejši obrati kartelne zveze razširiti na račun manjših, ki pa so radi svoje šibkosti navezani na kartelne kvote, ki jim močnejši milostno dodele in so še veseli, da sploh smejo obstojati. Na zunaj pa vidimo vpliv kartelov v cenah in plačilnih načinih, v enotnih dobavnih pogojih in kakovosti gotovih izdelkov.

Vpliv kartelov pa ne ostane samo v mejah države, ampak gre preko njih, kakor skoro vsaka industrijska organizacija. V različnih, politično morda celo nasprotnih državah se zbero v okrilju kartela istovrstne industrije in složno delujejo, tako, da so se celo že bavili z vprašanjem, ali ne bi bilo mogoče doseči celo politično zbližanje s pomočjo kartelov in njihove organizacije. V tej mednarodni moči in razteznosti pa je istočasno moč in slabost kartelov. Čim večji in obširnejši postane delokrog volilva in kontrole, tem večji postane tudi upravni aparat in tem manj se morejo skladati koristi karteliranih podjetij. Prodajne in produkcijske razmere postanejo preveč različne in tvrdke, ki se ne strinjajo več s predpisi in odredbami kartela, se odcepijo ter pričnó delati na lastno pest. To je posebno v današnjih dneh, ko ne mine dan, da ne bi čuli o novih uvoznih omejitvah in težkočah, jako ugodna prilika za osamosvojitev. Radi tega pa je na dnevnem redu, da se razleti kak kartel, kakor se je to pri nas dogodilo pred nekoliko dnevi, da se je razšel prodajni kartel za izdelke iz jute (vreče) in da so tovarne osvobojene vezanih kartelnih cen. Na sličen način tudi ni prišlo pri zadnjih pogajanjih srednjeevropskega železarskega kartela do sporazuma in je nadaljnji obstoj resno ogrožen.

Karteli obsegajo vse izdelke, ki si jih moremo misliti, in sicer surovine kakor rude, kovine, nafto, les, polizdelke in gotove izdelke.

V naši državi imamo sladkorni kartel, v katerem so celó državne tovarne sladkorja. Naše prebivalstvo od kartela ni imelo niti najmanjše koristi, kajti skoro v vseh sosednjih državah, celo v takih, ki morajo sladkor uvažati radi nezadostne domače produkcije, je sladkor cenejši kot pri nas. Izgovor, da so davčna bremena in trošarinske doklade tako visoke, ter da je radi tega cena tako visoka, pač v nobenem slučaju ne odgovarja resnici, ker je dokazano, da je jugoslovanski izvozni sladkor s prištetо trošarino še vedno cenejši kot oni, ki ga pri nas kupujemo. Ako se že daje izvozna olajšava in premija, naj se to vrši iz dohodkov domače trošarine, ne pa, da se poleg tega še cena izdelka drži na višini, ki nikakor ne odgovarja svetovni ceni in obremenjuje v korist izvoznikov vse prebivalstvo.

Podobne so razmere v cementni industriji, kateri je država že pred meseci zagrozila, da bo ukinila zaščitno carino, če kartel ne bo prostovoljno znižal cen. Pred nekaterimi dnevi smo čitali celó točne podatke o cenah na domačem tržišču in cenah za eksportno blago in o približnem dobičku tovarn na račun domačih odjemalcev. Moramo pa si biti tudi na jasnem, da koristi državne intervencije ne bi bile posebno uspešne, ker bi se sporazumno s kartelnimi podjetji v inozemstvu regulirale cene in bi se na ta način nadomestile morebitne izgube na domačem tržišču. Enako postopanje bi mogli ugotoviti tudi v drugih industrijah.

Sevela bi bilo pogrešeno misliti, da so karteli samó v škodo gospodarstva in odjemalcev, ker sicer res ne bi imeli nobene pravice do obstanka in bi se morali kot škodljivi pojavi z vsemi zakonitimi sredstvi v svojem delovanju ovirati. Medsebojna pomoč karteliranih tovarn, izmenjava medsebojnih izkušenj, posebno na trgovskem polju so važni momenti, katerih koristi ne moremo zanikati, ako se v pravem pojmovanju namena vrše.

Žal pa se kaže delovanje kartelov po večini samo od slabe strani. V naši industriji so se takom tega leta znižale uradniške plače za povprečno 25%, delavske (ne glede na vrsto industrije) za 5—10%. Torej bi bilo po pojmih poštenosti primerno znižanje dosedanjih cen ob vpoštevanju zvišanih režijskih stroškov, ki so nastali radi slabe konjunkture in znižanja množine izdelkov, za približno 10 odst. Do danes pa tega ni storila skoro niti ena industrija pri nas, seveda najmanj karteliranа industrija. Upravičeno smemo vprašati v tem slučaju, kdo da ima koristi od teh indirektno zvišanih cen. Izkušnja uči, da bi bil tudi pri nas potreben komisar za nadzorstvo cen, kakor v Nemčiji, ki ima na razpolago najstrožje določbe zakonodaje, da se tako postopanje onemogoči.

Razpravljali smo v skupščini o zakonu proti draginji. Senat je predlog vrnil v ponovno obravnavanje. Kakršnokoli ime bo že imel ta zakon, v vsakem slučaju bi morale biti v njem določbe, ki tako postopanje kaznujejo in nudijo neorganizirani množici odjemalcev zaščito in varstvo napram dvojno in trojno organizirani industriji.

Zaključek Evharističnega kongresa

London, 27. junija. tg. Svečane zaključne službe božje Evharističnega kongresa, ki jo je opravil kardinal Lauri v spremstvu 8 kardinalov in več kot sto škofov in prelatov z vsega sveta, se je udeležilo skoro milijon ljudi. Pri sveti maši je pel pevski zbor 2000 pevcev. Po sveti maši so na vseh cestah zvočniki oddajali papeževo poslanico na kongres. Papežev glas se je sicer slišal, pa ni bil razumljiv radi ropota, ki so ga povzročala številna letala nad mestom, katera so bila okrašena z zastavami vseh narodov.

Leeds, 27. junija. AA. Med veličastnimi cerkvenimi obredi, ki so se vršili v parku cistercijanskega samostana iz 12. stoletja, je nenadoma umrl med propovedjo o. Woodlock MacGuire, predstojnik bradforskega kapitlja. Zadela ga je srčna kap.

Leeds, 27. junija. AA. Cerkvenih svečanosti, ki so se tu vršile o priliki evharističnega kongresa, se je udeležilo nad 48.000 ljudi. Za procesijo je šlo okoli 7.000 oseb s papeževim praporom na čelu.

London, 27. junija. AA. Kakor poročajo listi, sta dublinski nadškof Byrne iz liverpoolski nadškof Downey povišana za kardinala.

Beli stroški plašček se je našel. Dobi se v tovarni »Herkules«, Slomškova 23!

Vprašanje indske ustave

London, 27. junija. tg. V poslanski zbornici je poročal minister za Indijo sir Samuel Hoare, da bo vlada v kratkem predložila parlamentu načrt zakona, ki se bavi z državnopravno reformo Indije. V smislu angleške politike, ki stremi Indijo urediti kot zvezno državo s federativnim vodstvom, bo navedeni zakonski načrt obravnaval ustanovitev avtonomnih političnih uprav v indijskih provincah in knežavinah ter ustanovitev zveznega parlamenta.

Hitler se bo poročil

Berlin, 27. jun. AA. »Neue Montagszeitung« poroča, da se bo voditelj nacijonalnih socijalistov Adolf Hitler v kratkem poročil z Winifredo Wagnerjevo.

Pretep v CSR

Praga, 27. junija. AA. CTK poroča: Komunisti so v sobolo zvečer napadli telovadce nemške narodnosti, ki so se zbrali v okrožju Duhcov, v premogovem basenu na severozapadnem Češkem. Pri pretepu, ki se je razvil, je 24 oseb ranjenih, med njimi dve zelo nevarno. Moralo je posredovati orožništvo, da zaščiti nemške telovadce.

Nov rekord Nurmija

Pariz, 27. junija. AA. Iz Helsingforsa poročajo, da je znani finski atlet Nurmi postavil včeraj nov rekord pri maratonskem teku na 40.200 km. Preteklo jih je v 2.22.3 in 8 desetink sekunde.

Osebne vesti

Belgrad, 27. junija. l. »Službene Novine« objavljajo: V 4. skupino II. stopnje je napredoval prof. Robert Eržen na drž. trg. akademiji v Ljubljani. V 4. skup. I. stopnje pa Zlatko Hribar, prof. na trg. akademiji v Zagrebu.

Pri ravnateljstvu drž. železnic v Ljubljani je napredoval v 6. polož. skupino v prometno-komercielnem oddelku za višjega kontrolorja Vladimir Gomilšek. Upokojen je Mihael Štraus, uradnik 6. skup. pri pošti v Rajhenburgu. — Iz. drž. službe je odpuščen Stanko Toplak, višji pristav 7. polož. skupine v kurilnici Ljubljanskega ravnateljstva drž. železnice. — Pri okr. glavarstvu Ivanica je postavljen v 8. polož. skup. Jože Rijavec za pristava v 8. polož. skup., pri okr. glavarstvu v novljanskem okraju je imenovan Štefan Pernar, za pristava v 8. skup, komisarijata obmejne policije na Rakeku Vohinec Milan, za pristava v 8. skup. pri okr. načelstvu v okraju Kovačica je postavljen Brandstädter Karel, za pristava v 8. skup. je imenovan pri okr. načelstvu jeseniškem Karel Frluga. Za pomožne davčne uradnike v 9. polož. skupini sta imenovana Besednjak Dragotin v Banjaluki in Furman Josip v Radovljici.

Belgrad, 27. junija. AA. Z ukazom kralja in na predlog prometnega minstra je premeščen k direkciji drž. železnic v Ljubljani za svetnika v 5. skup. prometno-komercialnega oddelka Rudolf Fister, dosedanji svetnik iste skupine pri splošnem oddelku direkcije drž. železnic v Subotici.

Z ukazom Nj. Vel. kralja in na predlog prometnega ministra je premeščen kot kontrolor v 7. skupini k zastopništvu jugoslovanskih drž. železnic na Reki pri direkciji drž. železnic v Zagrebu Rudolf Vidic, dosedanji kontrolor v isti skupini na postaji Varaždin.

Iz sodnijske službe

Belgrad, 27. junija. l. Iz sodnijske službe: V III. skupino prve stopnje so napredovali: Peter Keršič, predsednik deželnega sodišča v Ljubljani, dr. Franc Vidovič, predsednik okrožnega sodišča v Celju, dr. Erik Ederl, dr. Josip Fišinger, Josip Janša in Lajovic Anton, vsi sodniki višjega deželnega sodišča v Ljubljani.

V 3. skupino II. položajne skupine je napredoval dr. Rudolf Sajovic, sodnik višjega deželnega sodišča v Ljubljani.

V. 1. stopnjo IV. skupine sta napredovala Franc Kovač, namestnik drž. tožilca v Novem mestu in Nikola Bašić, sodnik upravnega sodišča v Zagrebu.

Iz 5. v 4. pol. skupino II. stopnje so napredovali Nečemera Ferdinand, sodnik okrajnega sodišča v Kranju, Ustor Franc, sodnik okrajnega sodišča v Rogatcu, dr. Boris Mihelič, sodnik okrajnega sodišča v Mariboru, dr. Josip Šenk, sodnik okr. sodišča v Ljubljani, Silverij Pakiž, starešina okr. sodišča v Kozjem, Karol Turk, sodnik okr. sodišča v Kostanjevici, Mikluš Ivan, sodnik okr. sodišča v Mariboru, dr. Sfiligoj Josip, sodnik okrajnega sodišča v Ljutiji, Čoš Franc, sodnik okr. sodišča v Mokronogu, Karel Cinkela, sodnik okr. sodišča v Ribnici, Alfonz Cepuder, sodnik okr. sodišča v Dolnji Lendavi, dr. Rudolf Adamič, sodnik okr. sodišča v Mariboru, Nikolaj Antipin, sodnik okr. sodišča v Laškem, Franc Juhart, sodnik okr. sodišča v Mariboru, Valentin Bidovec, sodnik okr. sodišča v Radovljici, dr. Vladimir Muhec, sodnik okr. sodišča v Ptuju, Franc Gorenc, sodnik okr. sodišča v Ljutomeru, dr. Marko Kipšič, tajnik Stola sedmorice, odd. b v Zagrebu, dr. Julij Fellacher, namestnik državnega pravdnika v Ljubljani, Franc Sever, namestnik drž. pravdnika v Mariboru, dr. Albin Juhart, namestnik drž. pravdnika v Celju.

Iz 6. v 5. pol. skupino je napredoval Zvonko Dekleva, sodnik okr. sodišča v Brežicah.

Poraz „Racinga"

Pariz, 27. jun. AA. Dva poraza, ki ju je doživel prvak Pariza »Racing« v Belgradu od »Jugoslavije« in v Zagrebu od »Gradjanskega«, sta v tukajšnjih sportnih krogih bolestno odjeknila. V teh krogih so bili trdno prepričani, da se bo zasiopniku francoskega nogometa posrečilo rehabilitirati francosko drž. reprezentanco, ki je bila v Belgradu poražena. Po drugi strani pa se naglaša, da bodo jugoslovanski nogometni krogi po igri, ki jo je pokazal belgrajski klub »Jugoslavija« proti »Racingu«, lahko sklenili tekme tudi z drugimi francoskimi klubi in gostovali v Franciji.

Škotski nacionalizem se zbuja

London, 26. junija. AA. Listi poročajo, da je na današnji proslavi v Tirlingu na Škotskem prišlo do nenavadne čudne demonstracije škotskih nacijonalistov. Škotski nacijonalisti po proslavili bitko pri Konfanotbern. Bilo jih je kakih 500. Škotske nacijonaliste je vodila neka žena. Škotski nacijonalisti so naposled odšli v grad in sneli državno in sedanjo škotsko zastavo. Ko se je to odigralo, je bilo v gradu dovolj vojakov, da bi to preprečili.

Državna biblioteka v Ljubljani